

ФАКТОР СВЕТСКОГ

Мировним уговором из 1951, потписаним у Сан Франциску, окончана је савезничка окупација Јапана, али су на његовој територији задржана америчке снаге, које се и данас тамо налазе. Нешто касније (1954) између САД и Јапана потписан је посебан уговор о међусобној одбрани, који и даље представља окосницу војне (и друге) сарадње две земље. У протеклих педесет година, Јапан је постао економска сила у свету и значајна војна сила у региону.

Јапан, као једна од побеђених сила у Другом светском рату, прихватио је безусловну капитулацију према условима постављеним на Постдамској конференцији савезника, 2. септембра 1945. године. Одмах затим у Јапану је успостављена окупациона власт под руководством америчког генерала Макартура, врховног команданта снага САД на Далеком истоку.

Релативно брзо у Јапану је успостављен систем властите управе и већ децембра 1946. донет је Устав Јапана.

■ САМООДБРАМБЕНЕ СНАГЕ

Чланом четири јапанског устава, који је, у основи, и даље на снази, а у формулисању неких његових одредаба непосредно су учествовали генерал Макартур и његов штаб, изричито су забрањени ремилитаризација Јапана и обнова његове војске. Међутим, после избијања рата у Кореји (јун 1950), формиран је „резервни полицијски корпус“ од око 100.000 људи, који је касније (1954) послужио као основа за формирање тзв. јапанских самоодбрамбених снага (Japanese Selfdefense Forces). Пратећим законским актима који су следили одређена је њихова укупна јачина (око 245.000 људи), али су им тиме и Уставом наметнута и извесна ограничења: бруто тонажа великих ратних бродова; изласка бродова „самоодбрамбених поморских снага“ изван територијалних вода Јапана; издаци за самоодбрамбене снаге (СОС) не могу прећи један одсто бруто друштвеног производа (БДП), и друга.

Већина наметнутих ограничења се поштује. То се првенствено односи на јачину (бројност) јапанских СОС и на учешће војног буџета у укупном БДП.

Више од педесет година јапанске СОС одржавају се на истом нивоу – око 250.000 људи. Иако носе атрибут „самоодбрамбене“, оне представљају једну савремено организовану и опремљену регуларну армију. Сачињавају их три вида оружаних снага: Копнене самоодбрамбене снаге (148.200), Самоодбрамбене поморске снаге (44.300) и Самоодбрамбене ваздухопловне снаге (45.500 људи). Оне се попуњавају искључиво добровољцима. Дакле, то је права професионална војска. Ниво њихове техничке опремљености најбоље илуструје висина војног буџета.

Мада учешће војног буџета Јапана у БДП не прелази један одсто, он је ипак висок, јер се заснива на снажној економској основи. Бруто националну производ Јапана, наиме, прелази износ од 4.500 милијарди долара годишње, па тако и са малим учешћем у његовој расподели, војни буџет достиже, на пример, 45,6 милијарди америчких долара у прошлој години. Јапан је, званично, друга земља у свету по висини војног буџета, мада неки војни аналитичари процењују да Кина и Руска Федерација реално имају веће војне издатке него Јапан.

МИРА

ЈАЧАЊЕ АРМИЈЕ

Законским прописима, који се односе на јапанске самоодбрамбене снаге, укључујући и трансформисање Војне дирекције у Министарство одбране Јапана, учињене су најмање две велике промене у јачини и намени јапанских СОС. Прво, отворена је могућност изласка из ограничења јачања СОС Јапана и, друго, отворена је могућност учешћа СОС и у оружаним сукобима на туђим територијама. Прва могућност је остварива када се појави кризна ситуација у региону, пре свега када запрети непосредна опасност за суверенитет и територијални интегритет Јапана, а друга – када се појави потреба ангажовања снага Јапана у саставу међународних снага изван његових територија.

Видови СОС Јапана савремено су организовани и технички опремљени. Јапан није велики војни произвођач, мада то с обзиром на своју економску моћ и техничко-технолошку развијеност релативно брзо може да постане. Опремање своје војске обавља средствима из увоза (углавном из САД) и из властите производње (претежно на бази америчких лиценци).

Јапански војни аналитичари и стратеги процењују да данас постоје веће и разноврсније претње за безбедност Јапана него што је то било у време хладног рата. Тада би се, кожу они, тежиште ратних окршаја између Истока и Запада одиграло на европском ратишту, док би се Далеки исток и Јапан нашли на споредном ратишту. Данас и у непосредној будућности, они сматрају да главне потенцијалне претње за безбедност Јапана долазе од: ракетно-нуклеарног наоружавања Северне Кореје (после најновијих догађаја и постигања договора да Северна Кореја одустане од нуклеарног наоружавања и, за узврат, добије економску и другу помоћ, таква процена ће се вероватно мењати); јачања економског и војног потенцијала Кине; тероризма и нуклеарне пролиферација; неспоразума са Русијом због Сахалинских острва.

Због тих и других безбедносних изазова, Јапан јача војну сарадњу са САД, тражи већи ослонац на УН и даље трансформише и јача своју војску. Тако је у „Белој књизи за одбрану“ Јапана за 2003. годину записано да јапанске СОС треба да буду ефикасније и спремније за реаговање на тероризам и способне за учешће у међународним и другим операцијама, те за одбрану властите територије, уколико то буде неопходно.

Ради ублажавања наметнутих ограничења, јуна 2003. донет је Закон о посебним мерама за хуманитарну помоћ и помоћ у обнови Ирака. На основу одредаба тог закона у Ирак је упућено око 1.000 јапанских војника, са задатком да „пруже помоћ народу Ирака и логистичку подршку коалиционим снагама“. Исте године донета су још три „војна“ закона: *Закон о мерама којима се обезбеђује национална независност и безбедност у случају оружаног напада; Закон на Амандман Закона о јапанским СОС и Закон о оснивању Савета за националну безбедност*. Тим законским прописима постигнуто је „пробијање“ ограничења која се односе на јачање СОС и на њихово учешће у операцијама међународних снага.

■ МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ, УМЕСТО ВОЈНЕ АГЕНЦИЈЕ

Донедавно структуру врховног руковођења и командовања СОС Јапана сачињавали су председник Владе и врховни командант СОС, Војна агенција и Здружени генералштаб. Почетком ове године донет је посебан закон којим се Војна агенција замењује Министарством одбране Јапана, а генерални директор Агенције преименује у министра одбране. Тим променама учињен је велики корак у реформи и трансформацији јапанских СОС у савремену регуларну армију.

Значајан део војних послова који су били у надлежности премијера и његовог штаба пренет је на ново Министарство одбране. У

претходном периоду, наиме, генерални директор Војне агенције био је само „сполни“ члан Владе и није имао она права и овлашћења која су имали други министри или чланови кабинета. Сва главна питања о војној политици и стратегији формулисана су у Штабу председника Владе, који је у Парламенту заступао интересе СОС. Војна агенција служила је углавном као административно тело, у оквиру кога је функционисао Здружени генералштаб као планско-оперативни орган.

После наведених промена министар одбране постаје равноправан са министрима других ресора, а то значи и са већим правима и обавезама него што је имао генерални директор Војне агенције. Пуноправни је члан Кабинета/Владе и самостално припрема и парламенту подноси на одобрење војне законе, укључујући и предлог војног буџета. У свом обраћању Парламенту нови министар одбране је нагласио да је настанком Министарства одбране потврђено да Јапан „сазрева као једна демократска земља која жели да има већу улогу у очувању мира и стабилности у свету и већу способност одбране властитог суверенитета и територијалног интегритета“.

Јапанске поморске СОС су још 1991. године биле ангажоване у Персијском заливу, у раду на уклањању подводних и других мина, а затим је уследило њихово учешће и у саставу снага УН у Камбоџи и неким другим мисијама, а у новије време и у Ираку. Међу-

тим, у свим тим ситуацијама оне су имале хуманитарну и помоћну улогу. Сада им се дозвољава да учествују и у борбеним операцијама, тј. у тзв. суштински војним мисијама (Core Missions).

Амандманским изменама Устава и доношењем пратећих законских прописа, редовно повезаних са променама војно-политичке ситуације у региону, и њиховом имплементацијом, одредбе Члана 4. Устава, којима је било забрањено чак и видовско структурисање СОС, увелико су превазиђене. Зато се очекује брже јачање СОС, првенствено квалитативно. Такав развој им

омогућавају систематско јачање економске базе и освајања нових технологија, укључујући и војне.

Самоодбрамбене снаге Јапана ће у наредном периоду, вероватно, повећати учешће у међународним војним операцијама за очување, наметање и одржавање мира у разним деловима света. Јапан, његово руководство и народ, веома много цене своју војску и теже да своју земљу и њеним квалитетом, и њеним ангажовањем у пословима обезбеђења мира и стабилности у свету, још више међународно афирмишу и приближе УН и пуноправном чланству у Савету безбедности, уколико дође до његовог проширења. ■

Др Тодор МИРКОВИЋ